

Den norske Dommerforening
Fagutvalget for privatrett

Justis- og beredskapsdepartementet

26. november 2025

Deres ref: 25/3909

Høringsuttalelse – NOU 2025: 6 Samboerloven

Det vises til høringsbrev 23. juni 2025 med frist for høringsinnspill 1. desember 2025.

Den norske Dommerforening organiserer embetsdommere i de alminnelige domstolene i alle instanser. Foreningens formål er å verne om rettsstaten og å samle dommere til felles arbeid for deres interesser og oppgaver for reformer innen rettslivet. Dommerforeningens høringsarbeid er organisert i fagutvalg. Denne høringsuttalelsen er forberedt og gitt av fagutvalget for privatrett, som består av høyesterettsdommer Are Stenvik, lagdommerne Vibeke Løvold og Silje Karine Nordtveit, og tingrettsdommerne Per Kaare Nerdrum og Tove Merete Voldbæk.

Generelle merknader til utredningen

Samboerlovutvalgets utredning er grundig og begrunner behovet for en samboerlov, lovens virkeområde, utgangspunktet om avtalefrihet og utvelgelsen av spørsmål som bør reguleres, på en overbevisende måte. Dommerforeningen støtter derfor i hovedsak utvalgets forslag.

Samboerlovutvalget foreslår på flere punkter regler som tilsvarer reguleringen av samme spørsmål mellom ektefeller. Det pekes særlig på at samboerskap kan utvikle seg til ekteskap, og at det da er hensiktsmessig med mest mulig lik regulering. Dommerforeningen støtter denne tilnærmingen.

Utvalget vurderer i kapittel 18 om det bør etableres en registreringsordning for samboere. Utvalget er positiv til å etablere et nasjonalt samboerregister, men anser det å ligge utenfor mandatet å utforme et konkret forslag. Det anbefales derfor at spørsmålet utredes videre. Dommerforeningen er enig med utvalget i at det bør utredes å opprette et nasjonalt

samboerregister, og peker særlig på at informasjonsplikten for tredjeparter etter lovforslagets § 7 kan bli vanskelig å praktisere og lite effektiv dersom de som mottar krav om opplysninger, ikke har tilgang til et register som gjør det enkelt å konstatere om det foreligger et samboerforhold.

Foreningens merknader til enkelthetene i samboerlovutvalgets utredning følger nedenfor.

Merknader til lovutkastets kapittel 1 (utredningen kap. 8)

Samboerskap er en sammensatt gruppe. Utvalget foreslår i lovutkastets § 2 første ledd bokstav a–c at loven skal gjelde for samboere som enten har, har hatt eller venter barn; som har bodd sammen i minst tre år; eller som avtaler at loven skal gjelde for dem. Dommerforeningen støtter utvalgets avgrensning. Lovteksten bør gjøre tydelig at første ledd bokstav a–c er alternative og ikke kumulative vilkår – eksempelvis ved å føye *enten* og *eller* til oppregningen.

Lovutkastet § 2 tredje ledd regner opp fire foreslåtte alternative grunner til at et samboerskap opphører. Her fremgår det av sammenhengen at grunnene er alternative og ikke kumulative.

Merknader til lovutkastets kapittel 2 (utredningen kap. 9)

Spørsmålet om samboerlovens fravikelighet er beslektet med avgrensningen av lovens virkeområde, fordi det bestemmer hvilke virkninger loven skal ha. Utvalget vurderer fire ulike modeller for fravikelighet, og foreslår at lovens løsning skal gjelde for alle som ikke aktivt velger noe annet (såkalt *opt-out*), samtidig som kapittel 4 om deling av verdier ved samboerskapets opphør foreslås å gjelde bare for samboere som har, har hatt eller venter barn. Dommerforeningen støtter utvalgets forslag.

For å fravike lovutkastets normalordning eller tidligere samboeravtale foreslår utvalget at samboeravtalen må oppfylle samme formkrav som en ektepakt (skriftlighet, to samtidige vitner og underskrift, jf. lovutkastet § 4) – i motsetning til avtaler om gjennomført økonomisk oppgjør etter samlivsbrudd, som kan gjøres formløst (lovutkastet § 21). Utvalget foreslår også en egen forskriftshjemmel for å muliggjøre en offentlig ordning for digital inngåelse av samboeravtaler, som derved forutsettes å oppfylle formkravene på sikt. Dommerforeningen støtter utvalgets forslag også her. Spørsmålene omkring digital inngåelse av samboeravtale kan gjerne vurderes i sammenheng med nasjonalt samboerregister etter kapittel 18, jf. ovenfor.

Lovutkastet § 6 gir samboerne gjensidig opplysningsplikt overfor hverandre idet de flytter sammen. Dommerforeningen er enig i at det på dette tidspunktet ikke bør være adgang til å kreve innsyn hos tredjepart, som etter § 7.

Den foreslåtte bestemmelsen pålegger partene en plikt til å dokumentere sine aktiva og passiva når den andre krever det. Det kan reises spørsmål om det er et reelt behov for å lovfeste en plikt til å fremlegge dokumentasjon vedrørende formuesforhold på dette stadiet, eller om det er mer hensiktsmessig å overlate spørsmålet til partene. Dokumentasjonsplikten

inntreffer uansett ikke av seg selv, men er betinget av at den andre parten fremsetter krav om dokumentasjon. Det kan være grunn til å forvente at en part som er tilstrekkelig forutseende til å fremsette et slikt krav, også er i stand til å vurdere hvordan situasjonen bør håndteres om kravet avslås.

Dersom bestemmelsen beholdes, er det uansett grunn til å vurdere om innholdet i dokumentasjonsplikten er treffende formulert. Ordlyden «dokumenterer eiendeler» mv. kan bety at det må legges frem bevis for hjemmelsforhold, besittelse, verdi eller annet. For fast eiendom kan den f.eks. forstås slik at det må fremlegges grunnbokutskrift og verddivurdering. Særmerknadene tyder imidlertid på at det skal være tilstrekkelig å fremlegge f.eks. skattemelding (s. 182), selv om denne ikke inneholder hjemmelsopplysninger eller viser reelle verdier. Hvis bestemmelsen tar sikte på at det bare skal kunne kreves en generell og unøyaktig oversikt over formue og gjeld, slik eksempelvis en skattemelding vil gi, bør dette fremgå klarere av ordlyden.

Bestemmelsens annet punktum, som sier at partene «bør ta vare på dokumentasjon som viser eiendeler og forpliktelser da de flyttet sammen», karakteriseres på s. 182 som en «bør-regel, men må forstås som en sterk oppfordring», siden slik dokumentasjon vil gjøre det lettere å skille mellom midler av ulik karakter. Det er uklart hvilke konsekvenser det eventuelt skal ha om ingen av partene har fulgt lovforslagets «sterke oppfordring». Så vidt Dommerforeningen kan se, er en slik lovfestet oppfordring om sikring av dokumentasjon uvanlig, og finnes eksempelvis ikke i ekteskapsloven. Slike lovregler kan skape uklarhet om hvorvidt – og i tilfelle på hvilken måte – manglende sikring av dokumentasjon skal gis bevismessig betydning, og antakelig vil få samboere uansett kjenne til regelen. Oppfordringen foreslås strøket fra lovteksten. I motsatt fall bør eventuelle rettsvirkninger av unnlatt oppfyllelse av plikten til å sikre dokumentasjon klargjøres, i det minste i forarbeidene.

Merknader til lovutkastets kapittel 3 (utredningen kap. 10–14)

Lovutkastet § 7 første ledd regulerer samboeres gjensidige opplysningsplikt om økonomiske forhold under samboerskapet. Bestemmelsen gjelder for samboere som faller inn under samboerbegrepet fastsatt i § 2, og samsvarer i det vesentlige med ekteskapsloven § 39. Det er blant annet vist til at den faktiske situasjonen for samboere er sammenlignbar med situasjonen for ektefeller.

Samboerne har kun plikt til å gi den andre «de opplysningene som er nødvendige» for å vurdere deres økonomiske stilling. Ordlyden er den samme som i ekteskapsloven § 39 første ledd første punktum. Utvalget påpeker imidlertid at vurderingen kan være annerledes for samboere enn for ektefeller. Det er blant annet vist til partenes underliggende rettslige og økonomiske forhold, samt om de har barn sammen, kan ha betydning. Dommerforeningen mener at det bør fremgå tydeligere av lovteksten hva som skal tillegges vekt ved nødvendighetsvurderingen.

Dommerforeningen slutter seg til at innsynsretten ved samlivsbrudd gjelder inntil det økonomiske oppgjøret etter samboerskapet er «fastsatt eller avtalt». Det vises til at innsynet gjelder opplysninger fra perioden da partene var samboere.

Det følger av § 7 første ledd andre punktum at en samboer skal kunne innhente opplysningene direkte fra blant annet skattemyndighetene, finansieringsinstitusjoner, inkassoselskaper og innkrevingsmyndigheter. Bestemmelsen regulerer ikke hvordan kravet skal fremsettes eller hvordan samboerskapet skal dokumenteres. Utvalget påpeker at den som innsynskravet rettes mot, må kunne kreve at samboeren legitimerer seg og opplyser/dokumenter sin relasjon til den andre, samt at foretaket har anledning til å varsle den andre samboeren.

Dommerforeningen viser til at det ikke er etablert et samboerregister og mener at det bør reguleres hvilken dokumentasjon som kreves før innsyn gis, samt om samboeren skal varsles. Det må forventes å være vanskelig for en tredjepart å vurdere om det foreligger et samboerforhold og hvilke opplysninger som er nødvendige. Det bør vurderes å utsette iverksettelsen av bestemmelsen om tredjeparters opplysningsplikt til et samboerregister eventuelt er på plass, og knytte opplysningsplikten utelukkende til bestemte opplysninger og ikke et nødvendighetskriterium eller særlige grunner.

Dommerforeningen peker også på at definisjonen av personer og foretak som har opplysningsplikt etter § 7 første ledd bokstav b, skaper enkelte avgrensningsspørsmål. Det fremgår f.eks. ikke om alternativet «inndrivingsvirksomhet» bare omfatter private inkassoforetak, eller også Innkrevingsmyndigheten. Videre kan det reises spørsmål om foretak som driver «finansieringsvirksomhet» omfatter bare finansieringsforetak, eller også banker, kredittforetak og pensjonsforetak. Noen av disse foretakene kan også være omfattet av alternativet «andre som har midler til forvaltning». Dette alternativet kan videre omfatte verdipapirforetak, forvaltningsselskap for verdipapirfond, forvaltere av alternative investeringsfond, filialer av utenlandske verdipapirforetak mv., uten at grensene fremgår klart av lovteksten. Foretak som har tillatelse til å drive virksomhet som betalingsforetak eller e-pengeforetak synes ikke å være omfattet, selv om slike foretak regnes som finansforetak etter finansforetaksloven. En mulighet kan være å knytte opplysningsplikten til definisjonene i finansforetaksloven, verdipapirhandeloven, inkassoloven og innkrevingsloven.

I lovutkastet § 7 andre ledd er det foreslått at samboerne skal ha en gjensidig forsørgelsesplikt. Bestemmelsen tilsvarer ekteskapsloven § 38 første ledd. Det er derimot ikke foreslått en regel som i ekteskapsloven § 38 andre ledd. En samboer kan derfor ikke «kreve penger» av den andre for å dekke bestemte utgifter, eller reise sak for domstolene for å få fastsatt krav om pengebidrag. Utvalget mener regelen likevel vil være viktig for den uformelle normdannelsen i samfunnet. Dommerforeningen er i tvil om det er hensiktsmessig å lovfeste en forsørgelsesplikt. Foreningen peker også på at en forsørgelsesplikt mellom samboere vil få betydning for dekningsadgangen til samboernes kreditorer i saker om utleggstrekk og gjeldsordning, jf. dekningsloven § 2-7 første ledd og gjeldsordningsloven § 4-3. Konsekvensene av dette, og hvorvidt dette er en ønsket virkning av å innføre forsørgelsesplikt, er ikke utredet eller vurdert.

Det bør eventuelt synliggjøres at forsørgelsesplikten etter § 7 andre ledd ikke kan håndheves mellom partene ved bruk av domstolene.

Lovutkastet § 8 og § 9 innebærer til dels lovfesting av gjeldende ulovfestet rett, og til dels at ekteskapslovens regler om gjeldsansvar og rådighet over egne eiendeler (ekteskapsloven §§ 31 første ledd, 41 og 51–53) gis anvendelse også for samboerforhold. Foreningen støtter forslaget, men mener at det bør overveies enkelte justeringer i § 9 og § 10. Det redegjøres nærmere for dette nedenfor.

Dommerforeningen reiser spørsmål om reguleringen av eiendomsrett i § 9 er for snever, og av den grunn ikke vil gi ønskelig informasjon og klarhet. Utvalgets formulering dekker etter ordlyden bare eiendeler samboerne bringer inn eller erverver hver for seg. Det er imidlertid ikke upraktisk at eiendeler erverves sammen, og det er hensiktsmessig at loven gir informasjon om hva som da gjelder. I tillegg bør overskriften justeres, og kan for eksempel lyde «hovedregler om samboeres eiendomsrett».

Foreningen støtter utvalgets forslag om å lovfeste en presumsjon for sameie for både samboere og ektefeller (lovutkastet § 10 og forslaget til endring i ekteskapsloven § 31), og at sameieandelen som hovedregel fastsettes til en halvdel på hver. Dommerforeningen har imidlertid merknader til utformingen av lovbestemmelsene også på dette punkt.

Av lovutkastet § 10 første og annet ledd fremgår det at presumsjonen for sameie i henholdsvis løsøre og bolig skal legges til grunn «med mindre lov, avtale eller forholdene ellers gir grunnlag for noe annet».

Slik Dommerforeningen oppfatter utredningen, har utvalget hatt til hensikt å etablere en presumsjon for at eiendelen er i sameie dersom det ikke er grunnlag for annet. Dette kan oppfattes som en bevisrettslig presumsjon, i den forstand at det nå vil være den som mener at eiendelen er i eneeie, som må føre bevis for dette og har tvilsrisikoen. En slik presumsjon medfører at bevisbyrden flyttes fra den som eksempelvis ikke er registrert som sameier i boligen, men likevel mener å være det, til den andre parten som mener at boligen er i eneeie. Tvangsfullbyrdsloven § 7-13 tredje ledd, som utvalget viser til i pkt. 11.2.4, er en slik bevisrettslig presumsjonsregel, uten materiellrettslig betydning. Den rettspraksis som utvalget viser til, i tillegg til Rt. 1999 s. 247 sammenholdt med Rt. 2008 s. 586 og Rt. 2015 s. 979, illustrerer de uklarheter som kan oppstå dersom det ikke skilles mellom bevispresumsjoner og materielle regler.

Som et alternativ til en slik bevisrettslig presumsjonsregel, kunne man tenke seg en materiellrettslig hovedregel om sameie. Slik Dommerforeningen oppfatter det, er det ikke dette utvalget har foreslått, og foreningen støtter dette. Den materiellrettslige hovedregelen fremgår av utkastet § 9, om at hver av samboerne eier det de selv erverver.

Den foreslåtte lovteksten i utkastet § 10 skaper likevel uklarhet på dette punkt. Uklarheten skyldes at unntaket fra presumsjonen i første og annet ledd er utpreget materiellrettslig, ved at det vises til «lov, avtale eller forholdene ellers». Det er både selvsagt og uproblematisk at en materiellrettslig presumsjon viker for avtale. Dette fremgår også av lovutkastet § 3, og kan med fordel gjentas i lovutkastet kapittel 3 av pedagogiske grunner. En avtale kan inngås

uttrykkelig eller underforstått, men en avtaleinngåelse må også bevises. Om terskelen for avtaleinngåelse er nådd, er et materiellrettslig spørsmål. Om det kan bevises at en avtale er inngått, er et bevisrettslig eller prosessuelt spørsmål.

Videre er presumsjonen i § 10 tredje ledd en materiellrettslig (avtalerettslig) hovedregel, på samme måte som sameieloven § 2. Sammenblanding av materielle regler og prosessuelle presumsjoner i samme lovbestemmelse, kombinert med den foreslåtte ordlyden i første og annet ledd, er egnet til å skape uklarhet og kan gi grunnlag for unødige tvister. Dette taler for å flytte den materielle regelen om sameie til § 9, jf. merknadene ovenfor om denne bestemmelsen.

Hovedregelen om at sameieandelen skal være en halvpart hver er i samsvar med sameieloven § 2, som ville gjelde for sameie mellom samboere uten særskilt regel i samboerloven. Dommerforeningen er enig med utvalget i at regelen av pedagogiske grunner bør fremgå direkte av samboerloven. Denne regelen er en materiellrettslig (avtalerettslig) hovedregel.

Dommerforeningen peker også på at den foreslåtte ordlyden i § 10 er tvetydig. Rent språklig er det mest naturlig å forstå bestemmelsens første ledd slik at regelen bare gjelder løsøre som sameierne har ervervet sammen. Det har imidlertid neppe vært meningen; det avgjørende er om løsøret er ervervet til felles personlig bruk. I paragrafens andre ledd fremgår det klart at formålet med ervervet er avgjørende for boliger, og ikke hvem som har kjøpt boligen. I tillegg tyder ordlyden på at det avgjørende – både etter første og andre ledd – er hensikten med ervervet. Utvalget synes imidlertid å ha ment at regelen også gjelder for eiendeler (i hvert fall løsøre, jf. utredningen s. 187) som hovedsakelig er brukt av samboerne sammen. Det bør komme til uttrykk i ordlyden.

Dommerforeningen foreslår på denne bakgrunn at samboerloven § 9 og § 10 gis følgende ordlyd, etter mønster fra tvangsfullbyrdsloven § 7-13:

§ 9 Hovedregler om samboeres eiendomsrett

Samboerne eier hver for seg eller sammen det de hadde da de flyttet sammen og det de senere erverver, dersom ikke annet er avtalt eller bestemt.

Om det ikke er grunnlag for noe annet, legges det til grunn at samboerne for eiendeler etter første og andre ledd er eiere av en halvpart hver. For eiendeler som eies sammen, gjelder ellers bestemmelsene i lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameie så langt de passer.

§ 10 Presumsjon for sameie basert på bidrag under samlivet

Om løsøre er ervervet til felles personlig bruk eller hovedsakelig er brukt sammen, legges det til grunn at samboerne eier eiendelen sammen, med mindre det sannsynliggjøres at eiendelen eies av den ene samboeren alene.

Om boligen er ervervet til felles personlig bruk [eller hovedsakelig er brukt sammen], legges det til grunn at samboerne eier boligen sammen, med mindre det sannsynliggjøres at boligen eies av den ene samboeren alene.

Etter Dommerforeningens syn vil en lovtekst som foreslått over, fange opp de tilfeller der det er inngått en uttrykkelig eller underforstått avtale om eneeie, herunder på grunnlag av «forholdene ellers», slik innholdet i formuleringen er beskrevet av utvalget.

Uavhengig av om lovteksten endres som foreslått over eller ikke, bør det i forarbeidene tas uttrykkelig stilling til hva det innebærer at «forholdene ellers» kan gi grunnlag for eneeie.

I kommentarene til § 10 første og annet ledd (utredningen s. 187) har lovutvalget uttalt at formuleringen «forholdene ellers» peker på «både faktiske og juridiske forhold, som hvem som har bidratt direkte til anskaffelsen, partenes samlede bidrag gjennom samlivet, hvem som er registrert som eier, hvem som disponerer tingen og hvem som tillater eller hindrer andre i å disponere mv».

En del av de omstendigheter som nevnes i sitatet, er omstendigheter som gjerne vil inngå i en bevisvurdering av hvilken avtale partene har gjort seg imellom. Slik sett er det, dersom regelen formuleres som en bevisrettslig presumsjonsregel, slik Dommerforeningen foreslår over, uproblematisk at forarbeidene av pedagogiske grunner klargjør at «forholdene ellers» inngår i bevisvurderingen.

Dersom lovteksten i lovutkastet beholdes, oppstår det også her uklarheter som må avklares. Dommerforeningen mener at alternativet «forholdene ellers» i så fall bør utelates, eventuelt at det bør klargjøres nærmere hva som ligger i dette. Dette skyldes i korte trekk følgende:

Den någjeldende ulovfestede konstruksjonen med etablering av sameierett på grunnlag av den typen omstendigheter som er nevnt i sitatet fra utredningen over, er i hovedsak begrunnet i behovet for vern av den samboeren som ikke har registrert sin eierandel eller bidratt direkte til anskaffelsen ved å betale ned på lån eller lignende, men som likevel har bidratt indirekte.

Dommerforeningen stiller spørsmål ved om det er tilstrekkelig grunn til at tilsvarende vurderinger skal gi grunnlag for å konstatere at den ene samboeren *ikke* er medeier. Som utgangspunkt vil alminnelig avtalerett i tilstrekkelig grad fange opp de situasjoner der det er behov for å gjøre unntak fra den bevismessige presumsjonen om sameie, altså slik at det er nødvendig for å gjøre unntak fra presumsjonen at den som mener å være eneeier, sannsynliggjør at det er inngått avtale – uttrykkelig eller stilltiende – om dette.

I utredningen pkt. 11.2.3 skriver utvalget:

«I litteraturen er det ulike syn på hvordan stiftelsesgrunnlaget for sameie basert på direkte og indirekte bidrag i samlivet bør karakteriseres og plasseres i det juridiske landskapet. Utvalget anser det ikke nødvendig å gå inn i denne diskusjonen. Det sentrale er at samboere og ektefeller etter norsk rett kan etablere eiendomsrett i eiendeler på andre måter enn gjennom direkte bidrag og eksplisitte avtaler. Det at det kan oppstå sameie også i fast eiendom som følge av indirekte bidrag eller ikke-eksplisitte avtaler, er langt på vei en rettslig konstruksjon som norsk rett er alene om. Den ulovfestede retten på området har vokst frem som følge av rettspraksis og har blir videreutviklet i et samspill mellom rettspraksis og teori. Bidragene til ervervet kan etter den ulovfestede retten være av økonomisk og ikke-økonomisk art. Prinsippet har grunnlag i det nære fellesskapet mellom partene og at anskaffelsen av tingen anses som parets felles prosjekt og bygger på bidrag fra begge.»

Dersom man mener at den ulovfestede regelen i dag reelt sett er avtalerettslig, se blant annet Tarjei Bekkedals artikkel om dette som utvalget viser til i fotnoten til det siterte, vil det være tilstrekkelig å konstatere at presumsjonen gjelder med mindre annet følger av lov eller avtale.

Dommerforeningen viser også til at den ulovfestede regelen har medført svært mange rettslige tvister. Formålet med en regulering av medeiendomsrett for samboere bør være å gi størst mulig grad av forutberegnelighet for samboere, se utredningen s. 94. Som utvalget er inne på i pkt. 11.2.3, viser rettspraksis at utfallet er lite forutsigbart i tvister om hvilket bidrag som kan gi grunnlag for eiendomsrett. Hensynet til å begrense antallet tvister for domstolene med usikkert utfall, prosessøkonomiske hensyn og hensynet til forutberegnelighet for partene tilsier at det i minst mulig grad åpnes for skjønsmessige vurderinger utenfor rammene av alminnelig avtalerett.

Regelens innhold og dens grenser er relativt uklare, og gir liten grad av forutberegnelighet. Lovutkastet § 10 synes å legge opp til at denne uklare normen fortsatt skal kunne anvendes, ved at den kommer inn «bakveien» som et grunnlag for å fravike en bevispresumsjon.

Selv om en endring av bevisbyrden kan ha en viss betydning for å klarlegge rettstilstanden, er det etter foreningens syn grunn til å tro at en regel som foreslått ikke i tilstrekkelig grad vil begrense antall tvister om disse spørsmålene. En uklar lovtekst, med sammenblanding av materiellrettslige regler og bevisregler, vil bidra til ytterligere uklarhet. Etter Dommerforeningens syn vil alminnelig avtalerettslige regler, herunder reglene om stilltiende avtaler og konkludent atferd, i tilstrekkelig grad fange opp de tilfeller der presumsjonen om sameie ikke bør gjelde. Dommerforeningen mener derfor som nevnt at alternativet «forholdene ellers» bør utelates dersom lovteksten ikke endres som foreslått over.

Foreningen støtter lovutkastets § 11, og det tilhørende forslaget til endring av tinglysingsloven § 13 femte ledd.

Foreningen har ikke merknader til lovutkastet § 12.

Merknader til lovutkastet kapittel 4 (utredningen kap. 15)

I lovutkastet § 14 annet ledd er det gitt en skjønsmessig hjemmel for at retten kan sette til side retten til deling etter hovedregelen i første ledd, dersom slik deling vil føre til et urimelig resultat overfor en av partene. Det heter i spesialmerknadene til bestemmelsen, utredningen side 193, at selv om ekteskapsloven § 59 annet ledd bruker uttrykket «åpenbart urimelig», mens lovutkastet § 14 annet ledd bruker betegnelsen «urimelig», legges det til grunn at begrepsinnholdet bør lede til om lag samme terskel for korreksjon. Vi påpeker at «åpenbart urimelig» i lovspråket vanligvis forstås som et betydelig strengere krav enn «urimelig». Dersom meningen er å legge terskelen for unntak etter lovutkastet § 14 annet ledd nær kriteriet «åpenbart urimelig», bør det vurderes å bruke det samme uttrykket. Vi reiser også spørsmål om det å knytte unntaket fra delingsretten til kriteriet «urimelig», som ikke er en spesielt høy terskel for unntak, kan virke prosessdrivende.

I lovutkastet § 15 første ledd bokstav c er det foreslått en særregel om eiendeler og rettigheter som «er overdratt» inntil ett år før skjæringstidspunktet. Det heter i spesialmerknadene til

bestemmelsen, utredningen side 194, at overdragelsestidspunktet i utgangspunktet er det tidspunktet overdragelsen av eiendommen ble registrert, for eksempel tidspunktet da skjøte for overdragelse av fast eiendom ble tinglyst hos Kartverket. Vi påpeker at tidspunktet for en overdragelse er noe annet enn tidspunktet for etablering av rettsvern for overdragelsen. Det er ikke uvanlig at rettsvern etableres etter overdragelsestidspunktet. For andre eiendeler og rettigheter enn fast eiendom kan det slik lovutkastet er formulert, sett i sammenheng med spesialmerknadene, fremstå som uklart om skjæringstidspunktet er ment å være overdragelsestidspunktet eller tidspunktet for etablering av rettsvernet for overdragelsen. Det virker heller ikke naturlig å knytte skjæringstidspunktet til tidspunktet for undertegning av en kjøpekontrakt, som nevnt i utredningen side 194 for utinglyste overdragelser. Uttrykket «er overdratt» vil naturlig tolkes slik at det avgjørende blir hvilket tidspunkt eiendomsretten til formuesgodet etter avtalen skal overtas av erververen. Det bør avklares nærmere hvilket tidspunkt som skal være det avgjørende etter bokstav c.

Merknader til lovutkastet kapittel 5 (utredningen kap. 16–17)

Lovutkastet § 16 regulerer retten til vederlag ved opphør av samboerskap. Etter ordlyden i lovutkastet § 16 første ledd er retten til vederlag ikke betinget av at det må være rimelig å tilkjenne vederlag. I spesialmerknadene til bestemmelsen, utredningen side 195, heter det at formålet med retten til vederlag er å sikre korreksjonsmekanismer hvis det ellers ville blitt et tilfeldig eller lite rimelig resultat, og at hva som anses som et rimelig resultat skal vurderes i lys av FNs kvinnekonvensjon. Det heter også at ordet «kan» i § 16 første ledd markerer at vurderingen av retten til vederlag er basert på et rimelighetsskjønn, men Dommerforeningen kan ikke se at det er en naturlig forståelse av den foreslåtte ordlyden. Ifølge utvalget skal terskelen være lavere enn etter ulovfestet rett, der vederlag skal fastsettes når «rimelighetshensyn» tilsier korreksjon. Dette kan virke noe forvirrende. Foreningen anbefaler at det klargjøres i lovteksten i § 16 at retten til vederlag er betinget av at vederlag vil være rimelig, eventuelt at rimelighetsstandarden også presiseres nærmere. Slik lovutkastet er formulert, fremstår det som uklart hvilken terskel som skal gjelde for å tilkjenne vederlag.

Merknader til lovutkastet kapittel 6 (utredningen kap. 19)

Dommerforeningen er enig med samboerlovutvalget i at utgangspunktet ved opphør av sameie bør være at partene avtaler hvordan oppgjøret skal skje, og at de gjennomfører oppgjøret selv. Foreningen er også enig i at dette bør fremgå av loven, som foreslått i § 21 første ledd.

Utvalget har videre foreslått ordensregler om hvordan slike avtaler bør inngås og hva de bør inneholde, jf. forslaget § 21 andre ledd. Utvalget synes ikke å ha tilsiktet at bestemmelsen skal ha noen rettsvirkninger, jf. utredningen s. 201. Det er muligens nyttig for det rettssøkende publikum at loven inneholder gode råd om avtalens inngåelse og innhold, men Dommerforeningen peker på den risikoen for uklarhet som slike regler kan medføre, jf. kommentarene til utkastet § 6 ovenfor. Hvis bestemmelsen beholdes, bør det klargjøres at manglende etterlevelse av rådene ikke har rettsvirkninger for bevisbedømmelsen.

Den særlige lempingsregelen i forslaget § 21 tredje ledd er ment å tilsvare ekteskapsloven § 65 første ledd. Terskel for avtalerevisjon bør ifølge utvalget være høy, men ikke like høy som etter rettspraksis om revisjon av oppgjørsavtaler mellom samboere etter avtaleloven § 36, utredningen side 81. Dommerforeningen er enig i at terskelen for revisjon harmoniseres med rettspraksis etter ekteskapsloven. Det settes likevel spørsmålstegn ved om regelen i forslaget har fått en heldig utforming. Det er *for det første* ikke et opplagt behov for en særregel om lemping i samboerloven. Den alminnelige revisjonsregelen i avtaleloven § 36 er fleksibel nok til at domstolene kan nå frem til rimelige resultater også i disse tilfellene. I den grad det skulle herske tvil om avtalelovens revisjonsregel omfatter slike oppgjørsavtaler fullt ut, jf. NOU 1979: 32 side 43, kan dette klargjøres gjennom en henvisningsbestemmelse. En henvisning kan også være ønskelig av pedagogiske grunner. Utvalgets forutsetning om at terskelen for revisjon er ment å være den samme som etter rettspraksis om ekteskapsloven § 65 første ledd, som i sin tur er sammenfallende med terskelen i avtaleloven § 36, jf. Ot.prp. nr. 28 (1990–1991) side 124, kan uttrykkes i forarbeidene. *For det andre* fremgår det ikke av den foreslåtte ordlyden at avtalen kan *endres*, bare at den helt eller delvis kan settes ut av kraft. Det er neppe grunn til å utelukke endring, noe som heller ikke synes å ha vært utvalgets mening. Hvis departementet kommer til at sameieloven bør inneholde en særlig lempingsregel, bør rettsvirkningene av urimelighet utformes på samme måte som i avtaleloven § 36 («... helt eller delvis settes til side eller endres for så vidt ...»), eventuelt kan det inntas en regel som den i ekteskapsloven § 65 første ledd siste punktum. *For det tredje* kan bestemmelsen i tredje ledd andre punktum om at reglene i avtaleloven kapittel 3 gjelder «så langt de passer», gi det feilaktige inntrykket at reglene i kapittel 3 i utgangspunktet ikke gjelder. Oppgjørsavtaler mellom samboere er formuerettslige avtaler og omfattes av avtalelovens bestemmelser, jf. § 41 og Rt-2011-1168 avsnitt 19. En bestemmelse som klargjør at reglene om ugyldighet og revisjon i avtaleloven kapittel 3 gjelder, kan ha pedagogisk verdi og forebygge misforståelser.

Dommerforeningen støtter utvalgets forslag om å åpne for offentlig skifte etter begjæring fra én samboer, jf. forslaget § 22 første ledd. Det synes også hensiktsmessig at oppnevning av bostyrer etter forslaget § 22 tredje ledd reserveres for «særlige tilfeller».

Merknader til lovutkastet kapittel 7 (utredningen kap. 20–21)

Dommerforeningen er enig i utvalgets forslag til overgangsregler i § 28 andre til femte ledd, og slutter seg til utvalgets begrunnelse for disse reglene.

Foreningen er også enig i forslagene til endringer i andre lover, jf. forslagets § 29, herunder de foreslåtte endringene i ekteskapsloven som tar sikte på harmonisering med forslaget til samboerlov.

Oslo, 26. november 2025
Dommerforeningens fagutvalg for privatrett